

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 65.01: 658

Погребняк Андрій Тарасович

аспірант

Львівського університету бізнесу та права

Pohrebniak Andrii

Postgraduate Student of the

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-8270-0793

Пилипенко Іов Миколайович

аспірант

Національного університету «Львівська політехніка»

Pylypenko Iov

Postgraduate Student of the

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0002-8367-5278

Батьковець Наталія Олегівна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

Batkovets Nataliia

PhD in Economics, Associate Professor

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-3003-5039

Абрамович Мацей

доктор філософії

Інститут праці та соціальних досліджень у Варшаві, Польща

Abramowicz Maciej

PhD

Institute of Labour and Social Studies in Warsaw, Poland

ORCID: 0000-0003-2416-6737

Павленчик Анатолій Олександрович

кандидат економічних наук, доцент

Львівський державний університет фізичної культури

імені Івана Боберського

Pavlenchyk Anatolii

PhD in Economics, Associate Professor

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyj

ORCID: 0000-0002-2205-1883

Русин-Гриник Роман Романович

доктор філософії, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

Rusyn-Hrynyk Roman

PhD, Associate Professor

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-2895-6437

**ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ
ПІДПРИЄМСТВ Е-БІЗНЕСУ**

**EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF MANAGING THE
POTENTIAL OF E-BUSINESS ENTERPRISES**

Анотація. Управління потенціалом підприємства є важливим показником успішної діяльності підприємства на ринку та отримання конкурентних переваг над потенційними конкурентами. Збереження та

нарощування рівня потенціалу підприємства потрібно проводити на основі наукового обґрунтування при використанні методу оцінювання цього рівня. Проведення ефективного оцінювання управління потенціалом підприємства е-бізнесу вимагає більш детального та об'єктивного визначення критеріїв та методів управління. На ефективність прийняття управлінських впливає низка принципів, а саме: економічна доцільність, інформативність, перспективність. Обґрунтовано, що економічна ефективність управління потенціалом підприємства е-бізнесу повинна оцінюватися у порівнянні показники фінансово-господарської діяльності і витрат, пов'язаних на запровадження інноваційних управлінських рішень. Доведено, що сукупність методів оцінки економічного потенціалу підприємства поділяється на дві групи: експрес-діагностика та фундаментальна діагностика. Все більше керівників підприємств е-бізнесу застосовують метод порівняння інтегральних показників, який здатен відобразити стійкість підприємства за зовнішніх та внутрішніх змін.

Ключові слова: *потенціал підприємства, е-бізнес, експрес-аналіз, інтегрований показник, фундаментальний аналіз.*

Summary. *Enterprise potential management is an important indicator of the successful activity of the enterprise in the market and gaining competitive advantages over potential competitors. Preserving and increasing the level of enterprise potential should be carried out on the basis of scientific substantiation when using the method of assessing this level. Conducting an effective assessment of e-business enterprise potential management requires a more detailed and objective definition of criteria and management methods. The effectiveness of management decisions is influenced by a number of principles, namely: economic feasibility, informativeness, prospects. It is substantiated that the economic efficiency of managing the potential of an e-business enterprise should be assessed by comparing the indicators of financial and economic*

activity and the costs associated with the introduction of innovative management solutions. It is proved that the set of methods for assessing the economic potential of an enterprise is divided into two groups: express diagnostics and fundamental diagnostics. More and more managers of e-business enterprises use the method of comparing integral indicators, which is able to reflect the stability of the enterprise under external and internal changes.

Key words: *enterprise potential, e-business, express analysis, integrated indicator, fundamental analysis.*

Постановка проблеми. Потенціал підприємства є важливим показником успішної діяльності підприємства на ринку та отримання конкурентних переваг над потенційними конкурентами. Цей показник показує настільки підприємство забезпечене ресурсами для реалізації поставлених цілей. Збереження та нарощування рівня потенціалу підприємства потрібно проводити на основі наукового обґрунтування при використанні методу оцінювання цього рівня. Потенціал підприємства складається з поєднання конкретних структурних складових. Щоб провести оцінку управління потенціалом підприємства е-бізнесу слід використати необхідні та в достатній кількості ті структурні складові, які будуть відповідати обраному нами дослідженню. Зміна якоїсь однієї структурної складової призводить до зміни потенціалу підприємства. Актуальність оцінювання управління потенціалом підприємства е-бізнесу досить велика, оскільки від правильності обраної методики проведення оцінки залежить економічна діяльність і розвиток підприємства на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінювання ефективності управління потенціалом підприємства є досить актуальною і важливою. Вивченню проблем оцінювання потенціалу підприємства присвятили свої роботи досить багато вчених і практиків. Зокрема, О. Богма, О. В'ялець, А. Верчак [1], В. Мартиновський, В. Кравець [2], Ю.

Пасічник [3], Т. Задорожня, Н. Параниця [3], Р. Русин-Гриник [5], А. Щебель [6], Г. Кириченко [7], О. Гончар [8], Г. Осовська, А. Фещенко [9], Р. Скриньковський [10–13], Г. Павловські [12; 14] та інші.

Поряд з тим з'ясовано, що сьогодні не існує єдиної думки щодо підходу і методики оцінки ефективності управління потенціалом підприємства. Водночас, враховуючи думку керівників підприємств, встановлено, що існує нагальна потреба не тільки в визначенні складових управління потенціалом підприємства, а й в ефективній розробці єдиного методичного підходу, що дозволить оцінити управління потенціалом підприємства е-бізнесу.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування принципів, показників та методів оцінки ефективного управління потенціалу підприємства е-бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведення ефективного оцінювання управління потенціалом підприємства е-бізнесу вимагає більш детального та об'єктивного визначення критеріїв та методів управління. На ефективність прийняття управлінських впливає низка принципів, а саме:

– Економічна доцільність. Даний принцип базується на ефективному застосуванню управлінських рішень, які мають позитивно вплинути на економічний розвиток підприємства е-бізнесу. Для цього підприємство повинно залучати інноваційні методи управління.

– Інформативність. Цей принцип відповідає за повноту і достовірність отриманої інформації, яка торкається аналізу та вибору усіх можливих управлінських рішень, включаючи альтернативні. Мають бути проаналізовані переваги, недоліки та наслідки при застосуванні тих чи інших управлінських рішень та подолання негативних наслідків і/або результатів.

– Перспективність. Зазначений принцип є досить вагомим,

оскільки запроваджені управлінські рішення мають відповідати поставленим цілям підприємства е-бізнесу, а також бути реально здійсненними. Адже будь-яке управлінське рішення має приносити економічний ефект для підприємства та відповідати законодавчим нормам країни.

Економічну ефективність управління потенціалом підприємства е-бізнесу оцінюють порівнявши показники фінансово-господарської діяльності і витрат, пов'язаних на запровадження інноваційних управлінських рішень. Результати фінансово-господарської діяльності підприємства і витрати, пов'язані на запровадження інноваційних управлінських рішень є досить широкими поняттями. Відповідно отримані показники можуть досить варіюватись залежно від поставленої цілі дослідження. Якщо розглянути потенціал підприємства е-бізнесу, то він складається з ряду структурних складових, які є досить різними за своєю економіко-управлінською природою.

За результатами дослідження праць [1; 14] можна стверджувати, що сукупність методів оцінки економічного потенціалу підприємства поділяється на такі 2-ві групи: експрес-діагностика та фундаментальна діагностика. Відповідно до цього поділу можна швидко та ефективно провести оцінювання стану потенціалу підприємства е-бізнесу.

Експрес-діагностику досить вдало охарактеризували науковці В. Мартиновський та В. Кравець [2]. За результатами дослідження праці [2] тут варто погодитися з думкою О. Богма, О. В'ялець та А. Верчак [1], що «за допомогою експрес-аналізу можна швидко оцінити стан та динаміку розвитку економічного потенціалу організації, спираючись на ефективність використання ресурсів, проте виявити дестабілізуючі фактори впливу на зміну коефіцієнта у розрізі окремих складових потенціалу не вдасться» [1, с. 45–46]. В контексті цього встановлено, що дійсно в практичній площині за допомогою експрес-аналізу керівники

підприємств е-бізнесу можуть досить швидко оцінити економічний потенціал, однак не зможуть виявити фактори, які негативно впливають на нього. Даний аналіз є ефективним у короткостроковому періоді.

Що стосується фундаментальної діагностики економічного потенціалу підприємства, то за її допомогою можна більш ґрунтовно оцінити потенціал підприємства е-бізнесу, а також визначити дестабілізуючі фактори, які негативно впливають на якість прийняття управлінських рішень. Складовими фундаментального аналізу є підходи, моделювання і методи оцінювання економічного потенціалу підприємства на базі експертних оцінок [3; 4]. Ефективність фундаментального аналізу залежить від використання вдалих підходів та методів оцінювання у цьому напрямі, а також від їх раціонального поєднання, оскільки від вірності отриманих результатів залежить прийняття управлінських рішень.

На основі аналізу теорії і дослідження сучасної практики можна стверджувати, що все більше керівників підприємств е-бізнесу застосовують метод порівняння інтегральних показників. Серед досліджуваних показників можна використовувати: капітал, виробничі потужності підприємства, а також фінансові, маркетингові, інвестиційні та інноваційні можливості, якими володіє досліджуване підприємство.

Враховуючи вищезазначене, Р. Русин-Гриник [5] дотримується думки, що загальне формалізоване представлення інтегрального розрахунку можна відобразити допомогою виразу (1):

$$I = k_1x_1 + k_2x_2 + \dots k_nx_n, \quad (1)$$

де k_1, k_2, \dots, k_n – коефіцієнти вагомості; x_1, x_2, \dots, x_n – показники, які входять до складу інтегрального показника.

Відповідно, якщо необхідно розрахувати середнє арифметичне значення, то використовувані вагові коефіцієнти відповідатимуть числу, що дорівнює частці від ділення одиниці на кількість показників. Проте,

коли буде використовуватися середнє зважене значення, тоді коефіцієнти є різними і відповідними важливості показників, що входять до складу інтегрального показника.

У свою чергу, О. Богма, О. В'ялець та А. Верчак [1] пропонують «покласти розрахунок інтегрального показника потенціалу відповідної функціональної складової економічного потенціалу підприємства за формулою середньої геометричної на основі середньорічних темпів зростання визначених показників за аналізований період (але лише тих, зростання яких є позитивним для підприємства – «стимуляторів»)» [1, с. 46]:

$$\bar{X} = \sqrt[n]{X_1 * X_2 * X_3 * \dots * X_n} \quad (2)$$

де X – інтегральний показник по підсистемі; $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ – значення середньорічного темпу зростання відповідного окремого показника в рамках оцінки відповідної підсистеми економічного потенціалу підприємства.

Звідси очевидно, що чим більший цей показник (інтегральний), тим тим більш стійкішими є досліджувані показники (відповідні функціональні складові) економічного потенціалу підприємства е-бізнесу в динаміці.

Водночас А. Щебель [6] вважає, що достатньою підставою для того, щоб підприємство було ефективним і раціональним в управлінні потенціалом є визначення його раціональності за допомогою прогнозування, а саме такої нерівності (3) [6]:

$$\omega_1 \geq \omega_0, \quad (3)$$

де ω_0 – вартість ресурсів, з яких сформовано потенціал підприємства, грн.; ω_1 – вартість, створена за рахунок використання наявного потенціалу, грн.

Щоб визначити раціональності управління потенціалом підприємства необхідно звести до прогнозування того, чи справдиться нерівність (3) у певному періоді. Дослідження зміни ω_1 і ω_0 може бути

формалізовано на основі таких нерівностей [6]:

$$\left\{ \begin{array}{l} \because \omega_0 \geq \omega_1 \therefore \text{управління не раціональне;} \\ \because \omega_0 \leq \omega_1 \therefore \text{управління раціональне.} \end{array} \right. \quad (4)$$

Оцінювання ефективності управління потенціалом підприємства е-бізнесу можна проводити співставляючи ці вартості (3), а це вимагає застосування відповідного методу оцінювання. Отримання такого методу повинно базуватися на врахуванні тенденцій, що формуються за допомогою кореляційно-регресійних зв'язків між показниками. Відповідно отримані взаємозв'язки і формують систему ефективного управління потенціалом підприємства е-бізнесу. А також за допомогою такого механізму уможлиблюється врахування дестабілізуючих факторів впливу на потенціал підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, враховуючи основні ідеї і положення у працях [1–17], можна стверджувати, що оцінювання ефективності управління потенціалом підприємства е-бізнесу доцільно проводити використовуючи порівняння вартості ресурсів, якими володіє підприємство, і які будуть залучені для формування потенціалу підприємства, із вартістю, створеною в результаті використання потенціалу підприємства. Обґрунтовано вибір принципів (економічна доцільність, інформативність, перспективність), які впливають на формування вибору ефективності управління потенціалом підприємства. Економічну ефективність управління потенціалом підприємства е-бізнесу оцінюють порівнявши показники фінансово-господарської діяльності і витрат, пов'язаних на запровадження інноваційних управлінських рішень. Важливу роль відводиться вибору методики проведення оцінки ефективного управління потенціалом. Актуальним питанням залишається вивчення вибору основних критеріїв та

факторів, які негативно впливають на формування потенціалу підприємства.

Література

1. Богма О., В'ялець О., Верчак А. Оцінка економічного потенціалу підприємств торгівлі // *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 4. С. 43–49. doi: <https://doi.org/10.36477/tourismhospsee-4-7>
2. Мартиновський В. С., Кравець В. Г. Методичні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємств // *Економіка харчової промисловості*. 2015. Т. 7, Вип. 3. С. 50–54.
3. *Emergence of public development: financial and legal aspects*: monograph / Yu. Pasichnyk and etc.: [Ed. by Doctor of Economic Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. 737 p.
4. Zadorozhnia T. M., Paranytsia N. V. Integrated Evaluation of Economic Potential of «Naftogaz Ukraine» // *Emergence of public development: financial and legal aspects*: monograph / Yu. Pasichnyk and etc.: [Ed. by Doctor of Economic Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. P. 250–257.
5. Русин-Гриник Р. Р. Визначення та обґрунтування показників, які характеризують конкурентоспроможність підприємницьких структур // *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 330–337.
6. Щебель А. Оцінювання раціональності управління потенціалом підприємства // *ΛΟΓΟΣ. ONLINE*. 2020. № 10. doi: <https://doi.org/10.36074/2663-4139.10.01>
7. Кириченко Г. В. Основні підходи до оцінювання вартості та можливість їх застосування на підприємствах транспорту // *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і*

- проблеми розвитку*. 2019. Вип. 1, № 1. Львів, Національний університет «Львівська політехніка». С. 14–23.
8. Гончар О. І. Оптимізація економічного оцінювання потенціалу підприємства // *Торгівля. Комерція. Підприємництво: збірник наукових праць*. 2015. № 19. С. 49–53.
 9. Осовська Г. В., Феценко А. О. Управління інтелектуальною складовою інноваційного потенціалу при здійсненні технологічних інновацій на підприємствах харчової промисловості // *Інноваційна економіка*. 2015. № 3. С. 54–60.
 10. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності // *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186–193.
 11. Скриньковський Р., Чубенко А. Діагностика конкурентного потенціалу підприємства та відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції // *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 7. С. 49–54.
 12. Skrynkovsky R., Pawlowski G., Sytar L. Development of Tools for Ensuring the Quality of Labor Potential of Industrial Enterprises // *Path of Science*. 2017. Vol. 3(9). P. 3009–3018. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.26-8>
 13. Skrynkovsky R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis // *Business Inform.* 2020. № 4. P. 191–199. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-191-199>
 14. Павловські Г. *Розвиток системи управлінської діагностики підприємства*: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Львівський університет бізнесу та права. 2017. Львів. 20 с.

- 15.Щебель А. І. *Управління потенціалом підприємства в системі координат організаційного розвитку*: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Львівський університет бізнесу та права. 2020. Львів. 20 с.
- 16.Крамар О. М. *Підвищення ефективності функціонування будівельних підприємств на засадах удосконалення системи управління персоналом*: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Львівський університет бізнесу та права. 2020. Львів. 20 с.
- 17.Sumets A., Kniaz S., Heorhiadi N., Skrynkovskyu R., Matsuk V. *Methodological toolkit for assessing the level of stability of agricultural enterprises // Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. Vol. 8(1). P. 235–255. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.12>

References

1. Bohma O., Vialets O., Verchak A. *Otsinka ekonomichnoho potentsialu pidpryemstv torhivli // Industriia turyzmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi*. 2022. № 4. S. 43–49. doi: <https://doi.org/10.36477/tourismhospcee-4-7>
2. Martynovskyi V. S., Kravets V. H. *Metodychni pidkhody do otsinky ekonomichnoho potentsialu pidpryemstv // Ekonomika kharchovoi promyslovosti*. 2015. T. 7, Vyp. 3. S. 50–54.
3. *Emergence of public development: financial and legal aspects*: monograph / Yu. Pasichnyk and etc.: [Ed. by Doctor of Economic Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. 737 p.
4. Zadorozhnia T. M., Paranytsia N. V. *Integrated Evaluation of Economic Potential of «Naftogaz Ukraine» // Emergence of public development: financial and legal aspects*: monograph / Yu. Pasichnyk and etc.: [Ed. by

- Doctor of Economic Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. P. 250–257.
5. Rusyn-Hrynyk R. R. Vyznachennia ta obgruntuvannia pokaznykiv, yaki kharakteryzuiut konkurentospromozhnist pidprijemnytskykh struktur // *Ekonomika ta suspilstvo*. 2017. Vyp. 12. S. 330–337.
 6. Shchebel A. Otsiniuvannia ratsionalnosti upravlinnia potentsialom pidprijemstva // *ΛΟΓΟΣ. ONLINE*. 2020. № 10. doi: <https://doi.org/10.36074/2663-4139.10.01>
 7. Kyrychenko H. V. Osnovni pidkhody do otsiniuvannia vartosti ta mozhlyvist yikh zastosuvannia na pidprijemstvakh transportu // *Menedzhment ta pidprijemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*. 2019. Vyp. 1, № 1. Lviv, Natsionalnyi universytet «Lvivska politehnika». С. 14–23.
 8. Honchar O. I. Optymizatsiia ekonomichnoho otsiniuvannia potentsialu pidprijemstva // *Torhivlia. Komertsii. Pidprijemnytstvo: zbirnyk naukovykh prats*. 2015. № 19. S. 49–53.
 9. Osovska H. V., Feshchenko A. O. Upravlinnia intelektualnoiu skladovoiu innovatsiinoho potentsialu pry zdiisnenni tekhnolohichnykh innovatsii na pidprijemstvakh kharchovoi promyslovosti // *Innovatsiina ekonomika*. 2015. № 3. S. 54–60.
 10. Skrynkovskyy R. M. Diahnozyka finansovoho, vyrobnychoho, trudovoho, sotsialno-ekonomichnoho ta innovatsiino-investytsiinoho potentsialiv i analiz potentsiinykh ryzykiv pidprijemstva v umovakh nevyznachenosti // *Problemy ekonomiky*. 2015. № 2. S. 186–193.
 11. Skrynkovskyy R., Chubenko A. Diahnozyka konkurentnoho potentsialu pidprijemstva ta vidpovidalnist za porushennia zakonodavstva pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii // *Pidprijemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2016. № 7. S. 49–54.
 12. Skrynkovskyy R., Pawlowski G., Sytar L. Development of Tools for

- Ensuring the Quality of Labor Potential of Industrial Enterprises // *Path of Science*. 2017. Vol. 3(9). P. 3009–3018. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.26-8>
13. Skrynkovskyy R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis // *Business Inform.* 2020. № 4. P. 191–199. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-191-199>
14. Pawlowski G. *Rozvytok systemy upravlinskoj diahnostryky pidpryemstva: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04 / Lvivskiy universytet biznesu ta prava*. 2017. Lviv. 20 s.
15. Shchebel A. I. *Upravlinnia potentsialom pidpryemstva v systemi koordynat orhanizatsiinoho rozvytku: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04 / Lvivskiy universytet biznesu ta prava*. 2020. Lviv. 20 s.
16. Kramar O. M. *Pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia budivelnykh pidpryemstv na zasadakh udoskonalennia systemy upravlinnia personalom: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04 / Lvivskiy universytet biznesu ta prava*. 2020. Lviv. 20 s.
17. Sumets A., Kniaz S., Heorhiadi N., Skrynkovskyy R., Matsuk V. Methodological toolkit for assessing the level of stability of agricultural enterprises // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. Vol. 8(1). P. 235–255. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.12>